

πολεμικά τὸ νέον τοῦτο φοβερὸν ὄργανον! Μία μόνη τοιαύτη μυδροβολοστοιχία τεθειμένη εἰς γραμμὴν καὶ διευθυνομένη ὑπὸ εὐαρίθμων στρατιωτῶν εἶνε ἀπρόσβλητος ὑπὸ ὀλοκλήρου στρατοῦ. Ποῖοι θὰ εἶνε οἱ γενναῖοι, οἵτινες θέλουσι τολμήσει πλέον νὰ προχωρήσωσι ἀπέναντι βεβαίας καταστροφῆς, ἐνώπιον τοιαύτης φοβερᾶς φονικῆς γραμμῆς πυρὸς ἀκαταπαύστου;

**

Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τοὺς θριάμβους μόνον αὐτοὺς ἢ νεωτέρα ἀνθρωποβόρος πολεμικὴ τέχνη· αἱ φοβεραὶ ἐργασίαι ἐξακολουθοῦσι· μόλις ἔτι κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον ἐν Οὐασιγκτῶν ἐγένοντο νέα πειράματα πυροβολικοῦ μέλλοντα καὶ ταῦτα νὰ φέρωσι ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου. Ἐπρόκειτο ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς δοκιμασίας νέων ὀβουζίων πεπληρωμένων δι' ἐκρηκτικῆς νιτρογλυκερίνης 11 λιτρῶν, ἧτις ἐκρηγνυμένη, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν, ἐπιφέρει μεγίστας καὶ φοβερὰς καταστροφάς!

**

Εἰς ὁποῖαν ἀληθῶς καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειότητα ἔφθασε σήμερον ἡ πολεμικὴ τέχνη! Εἶνε λυπηρὰ ἡ πρόσδος αὕτη ἢ εὐνοῦσα τὴν καταστροφὴν. Παρηγορηθῶμεν ὅμως μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι ἴσως ποτὲ ἡ τοιαύτη ἔκτακτος τελειοποίησις τῆς πολεμικῆς τέχνης, ἀν δὲν κατηργήσῃ ἐντελῶς, θέλει τοῦλάχιστον καταστήσῃ σπανιωτέρους τοὺς πολέμους, διότι οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν θέλουσι ὀπισθοχωρεῖ ἀπέναντι τῶν φοβερῶν καταστροφῶν καὶ τῆς πανολεθρίας, ἃς θέλουσι τότε φέρεν οἱ πόλεμοι!

Ἐκ Σύρου, Ἀπρίλιος 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΕΡΙ ΒΙΚΤΟΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

Ὁ θαυμασμός, ὃν ἐμπνέει ὁ μέγας ποιητῆς εἶνε τόσο μόνον, καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον τόσο πάγκοινον, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι εὐχάριστον ἀνάγνωσμα παρέχομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας» παραθέτοντες ἐνταῦθα περιέργους τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Βικτορος Οὐγκώ, ἐξαχθείσας ἐκ τοῦ ἄρτι ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ἀλφρέδου Ἀσσελίνου δημοσιευθέντος ἔργου «Victor Hugo intime».

Ὡς γνωστὸν ὁ Βικτωρ Οὐγκώ σύζυγον ἔλαβε τὴν Ἀδέλαν Φουσέ, ἣν θερμῶς ἠγάπησεν. Ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος ταύτης ἐγνωρίσθη ἐν Παρισίοις μετὰ τὸν πατῆρα τοῦ ποιητοῦ, εἰσηγητοῦ ὄντος ἐν τῷ στρατιωτικῷ συμβουλευῶ, ἐν ᾧ ὁ Φουσέ ἦτο γραφεύς. Ἐνυμφεῖθαι πρῶτος ὁ Οὐγκώ, μετὰ τινὰ δὲ

χρόνον ὁ Φουσέ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γένυματος ὁ στρατηγός, λίαν εὐθυμὸς ὢν, ἐπλήρωσε κύπελλον οἴνου καὶ προπιῶν εἶπε:

— Κάμε κόρην, ἐγὼ θὰ κάμω υἱὸν καὶ θὰ τοὺς ὑπανδρεύσωμεν. Προπίνω εἰς υἱεῖαν τοῦ ζεύγους!

Τὸ παράδοξον τῆς εὐχῆς ταύτης εἶνε ὅτι ἐξεπληρώθη.

**

«Ὁ νέος Βικτωρ Οὐγκώ, γράφει ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασί του ὁ πενθερὸς τοῦ Φουσέ, ἤρχετο συχνὰ εἰς Ζεντιλλῆ· κατέλειεν εἰς τὸν πυργίσκον μας ὅπου ἔγραψε τὴν μικρὰν αὐτοῦ ψόδην, *Nycterrida*, καὶ μέρος τῶν λυρικῶν αὐτοῦ συλλογῶν. Τὸν εἶχον ἴδει κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καχεκτικόν, ἀσθενικὸν παιδίον καὶ μὴ παρέχοντα πολλὰς ἐλπίδας ζωῆς. Ἐν Ζεντιλλῆ ἦτο νέος υἱεστάτος, ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς διανοίας αὐτοῦ. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἶχον ἤδη ἀναδειξεί αὐτόν· ἡμεῖς ἐξετιμῶμεν ἰδίᾳ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγνότητα τῶν ἠθῶν.»

Ὁ Βικτωρ Οὐγκώ ἐρασθεὶς τῆς Ἀδέλας, μετ' ἧς συναναστράφη, ἐδήλωσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ νυμφεῖθαι αὐτήν. Ὁ πενθερὸς τοῦ ὁμοῦ βλέπων αὐτὸν ἄνευ ἀσφαλοῦς μέλλοντος καὶ μὴ ἔχων μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὴν φιλολογίαν ἠθέλησε νὰ μεταπίσῃ αὐτόν, ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀναβάλλῃ τὸν γάμον μέχρι βελτιώσεως τῆς τύχης του. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τοῦ Βικτορος Οὐγκώ δὲν ὑπέκυπτεν εἰς τοιοῦτους περιορισμούς. Ἐν ᾧ πάντες ἐνόμιζον αὐτὸν ἐν Παρισίοις, ὁ νεαρὸς ποιητῆς πεζὸς μετέβη εἰς Dreux, ὅπου ἔμενον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἡ οἰκογένεια τοῦ Φουσέ. Ὁ μέλλων πενθερὸς τοῦ τὸν εἶδε περιφερόμενον τριγύρω τῆς οἰκίας, ἣν κατῴκουν. ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐξήγησιν μετ' αὐτοῦ. Ὁ ποιητῆς ἔδειξε στεροτάτην ἀπόφασιν, ἀνήρπεν ἐν πρὸς ἐν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Φουσέ. Ἐθεώρει βέβαιον τὸ μέλλον αὐτοῦ, ἢ μήτηρ του εἶχεν ἀποθάνει, ὁ δὲ πατὴρ συνεφώνει πρὸς αὐτόν. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον ἐστάλη ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ, δι' ἧς ἐζητεῖτο διὰ τὸν υἱὸν τοῦ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς τοῦ φίλου του. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἦσαν τὰ πράγματα ὅτε ὁ ποιητῆς ἦλθεν εἰς Ζεντιλλῆ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας κατῆλθε τοῦ πυργίσκου του, ὅπως ὡς σύζυγος συμμετάσχῃ τῆς κατοικίας τῆς δεσποινίδος Φουσέ.

**

Ἡ μήτηρ τοῦ Βικτορος Οὐγκώ ἦτο γυνὴ μεγάλης ἀξίας. Ἐνέπνευσε διὰ τοῦ παραδείγματος ἀνδρικής ἀρετᾶς εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς, ἦτο δὲ κατὰ πάντα ἀξία τῆς λατρείας ἣν ἠσθάνετο ὁ νεώτατος πρὸς αὐτήν. Ὁ ποιητῆς ἐξύμνησε τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔργοις του. Εἶνε πασίγνωστος ὁ στίχος:

Je vous baise, ô pieds froids de ma mère endormie !

*
*

Ἐν Ἱερσέη, ὅπου μετέβη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ, ὁ Οὐγκὼ ἠγείρετο ἅμα τῇ· ἡοῖ Ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ βλέμμα του ἐξετείνετο εἰς ἀπειρον ὀρίζοντα οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης ὀμιχλώδους· εἶτα δὲ ἐπελαμβάνετο τῆς ἐργασίας ὡς χειρῶναξ, τὸ καθημερινὸν ἐκτελῶν ἔργον.

Μέχρι μεσημβρίας εἶχεν ἤδη γεγραμμένους ἑκατὸν στίχους ἢ εἴκοσι σελίδας πεζοῦ λόγου· εἶτα δὲ καταβεβλημένους αἰσθανόμενος τὰς κνήμας του, διότι ἔγραφεν ὀρθὸς καὶ ἐβάδιζε σκεπτόμενος, κατέβαινεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων του. Ἀμέσως δὲ μετεβάλλετο ὁ ποιητὴς μετεμορφούτο εἰς ἀγαθὸν πατέρα καὶ σύζυγον φιλόφρονα καὶ προσήγορον.

Τὴν μεσημβρίαν ἐγευματίζον παιδρῶς καὶ συνδιελέγοντο ἐπὶ μακρὸν. Ἡ πατρικὴ ἀκτίς κατηύραζε πάντων τὰ μέτωπα.

*
*

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἔγραψεν ἐν Γερνεσέη τοὺς Ἐρῶ γάτας τῆς Θαλάσσης, οὓς ἀφίερασεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην διὰ τῶν ἐξῆς :

« Ἀφιερῶ τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὸν φιλόξενον καὶ ἐλεύθερον βράχον, εἰς τὴν γωνίαν ταύτην τῆς παλαιᾶς νορμανδικῆς γῆς, ὅπου ζῆ ὁ εὐγενὴς μικρὸς ναυτικὸς λαός, εἰς τὴν νῆσον Γερνεσέη, σοβαρὰν καὶ χαρίεσσα, ἄσυλόν μου ἐπὶ τοῦ παρόντος, πιθαίως δὲ τάφον μου. »

Ὁ Οὐγκὼ χάριν ἀκριβείας περὶ τὴν στολὴν τῆς ἡρωίδος τοῦ μυθιστορήματος τούτου Δουρουσέτης, ἠθέλησε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ἐνδυμασίαν κομψῆς γερνεσαίας τοῦ 1768. Αἱ γυναῖκες λοιπὸν τῆς νήσου προσήνεγκον αὐτῷ κομψοτάτην πλαγγόνα φέρουσαν τὴν αὐθεντικὴν τούτων στολὴν.

Τὴν πλαγγόνα ἐδωρήσατο ὁ Οὐγκὼ πρὸς τὴν μικρὰν ἀνεψιάν του, θυγατέρα τοῦ γράψαντος τὰ περὶ Οὐγκὼ ἀπομνημονεῦματα ταῦτα Ἀσσελίνου, ἣτις τὴν διετήρησεν μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου αὐτῆς ἔτους. Εἶχεν αὐτὴν περὶ πολλοῦ, καὶ μόνον ὅτε μετεβλήθη εἰς ῥάκη συγκατετέθη νὰ παραιτησῆ αὐτήν. Τὴν ἀπεκάλει « κούκλαν τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου ». « Ὅτε δὲ ποτε ἠρώτησαν αὐτήν :

— Ποῖον εἶνε τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ποῦ ἔκαμε εἰς τὴν ἐξορίαν του ;

Ἄπεκριθη.

— Ἡ κούκλᾶ μου !

*
*

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ συνεχάλει εἰς ἑβδομαδιαῖον κατὰ πέμπτην γέυμα τὰ πτωχότερα παιδιά τῆς νήσου Γερνεσέης. Κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ τῶν Χριστουγέννων προσέφερεν εἰς αὐτὰ καὶ ἐνδύματα καὶ παιγνίδια, καὶ γλυκίσματα· ἢ σύζυγος τοῦ

Οὐγκὼ περιγράφει διὰ βραχείων τὴν συγνητικὴν ταύτην σκηνήν. « Τὰ ἐνδύματα, ἀσπρόρουχα, ὑποδήματα διανέμονται εἰς αὐτὰ, ἀφ' οὗ ὁ σύζυγός μου τοῖς ἀποτείνει πατρικὰς συμβουλὰς. Ἐπειτα τὰ παιδιά μεταβαίνουν εἰς μικρὰν ἀγροτικῶς ἐσκευασμένην αἴθουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν λάμπει τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων. Παιγνίδια, κηρία ἀναμμένα, ὀπῶραι, πορτοκαλλία κρέμανται ἀπὸ τοὺς κλάδους των. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐκπληξιν τῶν παιδιῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὠραῖα πράγματα κληροῦνται, καὶ καταβιβαζόμενα ἀπὸ τὸ δένδρον μεταβαίνουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐτυχῶν παιδιῶν ». Μ'

ΠΕΡΙ ΛΟΥΤΡῶΝ

Πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος ἔθνη, ἰδίως οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ἐθεώρουν τὸ λούεσθαι ὡς καθῆκον θρησκευτικόν. Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μωάμεθ πρέπει πεντάκις τῆς ἡμέρας νὰ πλύνωσιν οἱ πιστοὶ τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ ὕδωρ εἶνε σπανιώτατον, τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο καθῆκον ἐκτελεῖται δι' ἄμμου.

Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ δημόσια λουτρά κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων ἦσαν πολυτελέστατα. Τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ οἰκοδομηθέντα ἦσαν τόσῳ μεγάλα, ὥστε δεκαοκτὼ χιλιάδες ἀνθρώπων ἠδύνατο νὰ λούωνται συγχρόνως ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλᾳ εἶχον ἐμβαδὸν μεγαλείτερον ἐνὸς τετάρτου τετραγωνικοῦ μίλου. Περιεῖχον λουτῆρας θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος, λουτῆρας θερμοῦ ἀέρος καὶ ἀτμοῦ, δεξαμενὰς διὰ κολύμβημα, προθαλάμους, δωμάτια πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ αὐλὰς δι' ἀγῶνας καὶ γυμνάσια, ὅλα δὲ ταῦτα κεκοσμημένα διὰ μωσαϊκῶν, μαρμάρων, εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων.

Τὸ τουρκικὸν λουτρὸν εἶνε μίμησις τοῦ ἀρχαίου διὰ θερμοῦ ἀέρος ἀραβικοῦ λουτροῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο τὰ μάλιστα ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ λουόμενος εἰσέρχεται κατὰ πρῶτον ἐντὸς δωματίου ὅπου ὁ ἀήρ εἶνε θερμὸς, ὅταν δὲ ἢ ἐπίδρασις ἀρχίσῃ, μεταβαίνει εἰς ἄλλο δωμάτιον ἀκόμη θερμότερον, ὅπου ὁ ἀήρ εἶνε τόσῳ θερμὸς, ὥστε ἐντὸς αὐτοῦ δύναται νὰ βράσῃ ὕδωρ. Ἀμα δὲ ἰδρῶσῃ ἀφθόνως ἐκεῖ ὁ λουόμενος ὀδηγεῖται εἰς τὸ πλυντήριον, ὅπου τὸ σῶμά του τρίβεται καὶ καθαρίζεται διὰ σάπωνος ἐν μέσῳ ἀφθόνου ὕδατος. Ἐπειτα σφογγίζεται καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλο δωμάτιον, ὅπου ἀναπαύεται, ἕως οὗ τὸ σῶμά του στεγνώσῃ ἐντελῶς καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν φυσικὴν του θερμοκρασίαν.